

В апартамента на Яна Цанкова по всички стени са окачени главно нейни картини. Невероятно е! Цветовете ни заливат и усещаме, че сякаш сме в някакъв друг, по-висок и хармоничен свят. Тя трудно се съгласява на този разговор. Скептична е: „Кой ще го чете? Нужно ли е някому? Не е ли по-добре да си поприказваме просто така?“ Прием кафе, ядем бонбони, оглеждаме картините... Диктофонът е включен.

Представях си, че кукленият театър ще бъде друг и аз ще участвам в неговата другост

Никола Вандов и Михаил Байков разговарят с режисьорката **Яна Цанкова**

Никола Вандов. Надяваме се да имаш сериозно отношение към този разговор.

Яна Цанкова. Не мога. Аз съм нищо вече нямам сериозно отношение. Ти знаеш ли какво е старостта, Кольо? *Старостта е свобода.* В младостта детското е свобода, но там трупаш опит. Ето, първата реплика я имаш – за старостта.

Никола Вандов. Мъдростите ще ги изведем в курсив.

Яна Цанкова. *В изкуството винаги има момент, който Господ ти го пуска или не ти го пуска... Устремът, с който същността ти се насочва, е всепоглъщащ.*

Никола Вандов. Как човек стига до кукления театър? Ако иска да стане актьор в драматичния театър, може да се обясни с популярността на драматичните актьори. В кукления театър (като изключим Слава Рачева и Лиляна Бояджиева, които са популярни не толкова чрез куклите си, колкото през другите си изяви – в телевизията и в радиото) като че ли няма такива фигури. Откъде идва мотивацията да се занимаваш с кукли. И каква е твоята лична мотивация?

Яна Цанкова. От дете са участията ми в Пионерския дворец. Там бяха Асен Траянов и Георги Костов. Траянов беше в драмсъстава, където първоначално бях, после ме викнаха в по-голяма група – не ми хареса. Още не знаех, че има куклен състав. Имаше и една Славка Матева, тя повече с реч и рецитации се занимаваше. Костов, който беше режисьор в радиото и по образование театровед, водеше кукления състав. Много години с него, с Асен Траянов, с Влади Михайловски, с Влади Игнатовски сме били там, били сме приятели. Много се кефехме всички, защото имахме един съвсем друг отдушник. Костов не помня да ни е говорил кой знае какво за куклен театър, но много ни говореше за театъра. От него знам за Станиславки, не от вкъщи и от моето семейство, което е от хора на науката. Жоро Костов си имаше като театровед мнение. Аз от него съм научила хиляди неща. По това време вече имах оценка и за възможностите на куклата, защото там правехме представление с кукли, които правеше майката на Майя Петрова. Тя, след като завърших гимназия, се обади на Николина Георгиева да я пита дали са ме приели. Това са ми връзките – по телефона. Бях вътре и ѝ казаха, че са ме приели. Бях I курс кукли във ВИТИЗ. Бащата на Майя – художникът Александър Петров много обичаше да си говори с мен и все ми показваше какво рисува. Един ден му викам: „А бе какво е това червено, чичо Сашо“. „Аз отдолу слагам зелено“ – ми казваше. Сигурно е предусещал, че нещо разбирам от изкуство, за да търси с дете такива разговори. Кукленият театър беше прозорецът към всички възможни изкуства.

Никола Вандов. И никакви колебания в теб? Куклен, не драматичен?

Яна Цанкова. Вече да. Костов ме пращаше при Траянов да му искам цигари и Траянов вина-

ги казваше: „Янчето си е нашо, Жоро, върни ми го!“. Понеже нали първо бях влязла в драматичната школа, а после се преместих в куклената. Майката на Майя ни учеше да правим кукли и всичко това ми беше много интересно. После само играехме и не сме правили кукли. Това продължи до завършване на гимназията. Играехме, посрещаме деца, ходехме на турнета. Беше страхотна веселба. С Костов все пак произвеждахме определени произведения, които трябваше да играем. Особено за Нова година. Не можеше да се закъсне. Имаше си дисциплина. Аз бях много точна, не отсъствах и той много си ме обичаше заради това. Беше ми интересно.

Никола Вандов. Имала ли си импулси да се занимаваш с режисура?

Яна Цанкова. Аз не знаех какво е режисура. Аз там почнах да научавам. Много късно научих, че я има тази професия и какво точно представлява. Във ВИГИЗ вече имах такъв импулс, но не кандидатствах режисура. Мен, Злати и Васко са ни приели, казаха после, с тенденцията да ни правят режисьори, защото щели да откриват тази специалност „на днеш“. Туй „на днеш“ не се получи. И кандидатствах при Мирски. Стигнах до края, вече бях II или III курс, когато кандидатствах от нулата за обикновена режисура.

Никола Вандов. Как разбра, че искаш именно това. Усети ли го, или някой ти подсказа?

Яна Цанкова. Подсказаха ми. Николина. Атанас не. Но по начало те са имали ангажимент, защото гладът беше голям. Мирски се разболя и имаше нулева година. И аз завърших актьорско.

Никола Вандов. Имаше ли спектакли, които затвърдиха желанието ти да се занимаваш с режисура?

Яна Цанкова. Разбира се. Най-ярък, естествено, остава „Съкровището на Силвестър“, но има и други представления, в които тази професия се чувстваше, изпъкваше. „Крали Марко“, например.

Никола Вандов. Завършваш ВИГИЗ. Можеше ли да разчиташ на колегиалното рамо на твоите състуденти?

Яна Цанкова. Какво рамо? Те ни разпределяха. Няма такова нещо. От нас искаха да запълним „гледа“. И какво да запълни един клас – трите големи театъра. Хем искат да запълним гледа за актьори, хем нямат бройки. А бе какво да ти кажа – социализъм. Изобщо не ми е минавало през ума, че ще бъдем заедно с някого. Знаех, че няма да бъдем. Знаехме, че там, където отиваме, ще сме други.

Никола Вандов. Това доведе ли до някакви драми?

Яна Цанкова. За мен нямаше абсолютно никаква драма. Моето усещане е, че в Пловдив, където отидох, ме приеха много радушно. За да стана това, което съм, вина имат и цялото ми посрещане там, и работата ми с тези хора.

Никола Вандов. Бело ли те покани?

Яна Цанкова. Бело! Злати също си знаеше, че ще се върне във Варна, защото си е оттам. Всеки нещо си знаеше. При мен дойде покана от Пловдив. Парадоксът беше, че първа ме поканиха, последна ме разпределиха. Имаше няколко месеца, в които седях и чаках да ме вземат, а те не ме вземали, защото нямат бройка. Общо взето имаше настроение да чакат завършилите. Отивам на 22 години в Пловдив. Бях с панделка.

Никола Вандов. Кой бяха режисьорите в Пловдив?

Яна Цанкова. Заварвам Юлия Огнянова, която е на щат, но не седи в Пловдив. Докато разбере, че тя е на щат – минаха години. По мое време тя прави „Петрушка“. Нямах квартира, а и стана ясно, че няма нужда да се дя през цялото време в града. Толкова години бях в Пловдив, но винаги съм била на разположение, само когато съм имала работа. Беше си голямото пътуване до София. Тогава се появиха и бързите влакове. За да успея за 9,00, хващах влак в 6,00. В 8,30 съм на репетиция. Питаш ме какви режисьори съм заварила? Никакви режисьори. Жив режисьор не съм видяла. Главно гости. Единствено Юлия Огнянова, която, спасявайки нещо, са я държали там.

Никола Вандов. Тогава театърът живееше ли със съзнанието, че нивото на спектакли като „Крали Марко“ и „Съкровището на Силвестър“ е постижимо и само то дава смисъл да се занимаваш с куклен театър...

Яна Цанкова. Убедена бях! Убедена! Във ВИГИЗ имах собствено мнение за кукления театър. То беше, че този театър е нещо страхотно като възможности и това, което се е правило, прави и ще се прави, няма нищо общо с онова, което аз ще правя. Защото тогава виждах много пътеки, много светлина имаше отстрани и всеки можеше да си намери своя път. Изобщо нямаше намерение да правя това, което правеха хората. Задължително мислех, че то трябва да е различно във всички сфери – сюжети, средства... Разбира се преди всичко средства с всичките модерни неща, които се залепяха за мен. Например черната камера на чехите, ултравиолетът, нам какво си... Всичко това се лепеше по мен и аз си представях, че кукленият театър ще бъде друг и аз ще участвам в неговата другост. Това безусловно си го мислех. С никого не съм го споделяла. Имала съм едно такова самочувствие.

Никола Вандов. Пловдивските ти колеги имаха ли подобно очакване?

Яна Цанкова. Виж какво, те нямаша такова очакване, но бяха любопитни. Не се противопоставяха. Не се отричаха – защо сега с плоски кукли, защо такова... Поне пред мен. Не съм усещала съпротива. Макар, че да. Беше им по-трудно, когато им набуташ нещо ново. Но там имаше един гаден номер. Понеже първия път си изпахих, вече сама си избирах състава и тези хора се освобождават, за да си репетирам с тях. Идеални условия. Ама виж, екип не се прави според това

кой няма роля и кой какво... Екип се прави по нуждите на ролите. Няма да взема Денка, защото е добра. Аз я взимам за роля. Тоз морал винаги съм го искала. Сивинов няма да го взема, ако не ми трябва именно Сивинов. Не просто защото сме приятели и се разбираме, и той е навит...

Никола Вандов. Вече години наред съществува напрежение, дори криза в мисленето за куклата. Тя все повече се избягва. Защо е така?

Яна Цанкова. Защото е сложно бе, Кольо, и няма кой да ги направи. Това са естествени процеси... По наше време също беше борба да се извади жив артист. И Атанас, и Николина изваждаха, и ние сме изваждали, но все се спореше – може ли, не може ли... Но това не е подвиг. Още тогава поддържахме една реплика: „Да, ама е театър“. Това значи, че не е толкова важно с какви средства, важно е да стане, да е театрално. Когато ние в кукления театър изваждаме актьора навън, ние не имитираме драматичния театър. То си остава в спецификата на театъра. Освен това бройката няма никакво значение. Може да има една кукла и да е егати кукленият театър. Може да има и 100 кукли и да не е никакво куклено представление.

Михаил Байков. Продължава да съществува със страшна сила този въпрос – кое е кукленият театър, каква е дефиницията за куклен театър – дали е това да има просто кукла вътре, или са определени изразни средства?

Яна Цанкова. Ами все пак това е присъствието на кукленотетралните средства, защото кукла може да е ръка, може да е пръчка, а защо да не е драматичен актьор в костюм? Като кажем кукла, ние слагаме вътре и маската. Маските нямат нищо общо с кукления театър. Имаше едни глупости, че те били като куклите. Глупости на търкалетата.

Никола Вандов. Твоята „Лазарица“ във КТ-Видин, куклен театър ли е?

Яна Цанкова. Не, не е куклен театър. Аз слагам граница. Но е представление, което е решено с близост до кукления театър, в съпричастност със средствата.

Михаил Байков. Продължава да стои въпросът за същността на кукления театър. За това какво и кое е куклено?

Яна Цанкова. А кое е драматично? Самата кукла като присъствие не оправдава куклеността. Много често сама тя не е решена като кукла. Куклата нали имитира човека? Когато тя не може да се изяви по специфичен начин, а играе чучело или нещо неопределено, ами то е по-тъжно и от най-некадърния драматичен артист. Освен това, преди да се изиграе има други процеси – измислицата, изработката на куклата и след това всичко друго. Това е театър „Спейбъл и Хурвинек“ – на толкова години марионетки! Ама там са орди хора, които с научност се занимават с правенето на марионетката, балансирането ѝ и какво ли не. Тя куклеността започва

още с идеята. Да вземем „Гъливер в страната на лилипутите“. Там априори го има това. Той си лежи и онези мъничките го лазят. Те, ако не са кукли, какво са? Той авторът ми го дава. Никой не може да измисли куклена пиеса. Измислят се хубави драматургии, истории, стихове, но другото е почти случайно.

Никола Вандов. Понеже не мога да намеря разликата между двата театъра, аз си я натъкмявам така: Актьорът в драматичния театър играе някакъв персонаж. Има връзка между актьора и персонажа, тя е от някакво естество. В кукления театър актьорът има връзка, определено отношение към неодушевено средство, което пък „изиграва“ персонажа...

Яна Цанкова. Има цигулка. Между автора и произведението има инструмент. Понякога живият актьор е поставен на сцената сред такива да ги наречем кукли или средства, че той самият вече се употребява по друг начин. Той не се употребява като в драматичния театър. Принуден е в този климат да разцъфне. Освен ако не е разказвач, който излиза на авансцената да говори.

Никола Вандов. „Къде отиваш конче“ може ли да се направи в драматичен театър?

Яна Цанкова. Я, не може! Поляците го бяха направили. Нямахме куклетата почти. Една от най-хубавите драматизации. Рада много си я харесваше. Но когато говорях за липсата на куклени пиеси, аз по-скоро имах предвид Валери Петров. С Борис Априлов, например, заедно уйдурдисвахме „Шестте пингвинчета“. Най-добре стават нещата, когато се работи заедно с автора. Бях от поколението, което бе принудено да работи така. Имаше повик тогава за нова българска драма. Всеки се хващаше с някого и работеше с него. Не може, ако си се хванал с Панчо Панчев, да работиш с друг. Всички най-добри пиеси са появили тогава. Но зад всяка една пиеса стои театър, режисьор... Била съм плътно до авторите на всички пиеси, с които съм се явявала на „Златният делфин“. Мишо, в цялата работа най-готиното знаеш ли кое е? Че почти не съм правила неща, които не съм искала. Не съм правила това, което съм искала, и то по 100 причини. Но не съм правила нещо, което не съм искала да направя. Първият момент като ми откажат нещо – поболедувам си малко, но от другите неща, благословени от партията, харесам си нещо, па после си го заобичам. Например, аз никога не съм правела новогодишно. Аз новогодишно, дето е „Добър ден, Дядо Коледа“, не съм правила. Жанрът е гаден. Не го харесвам като жанр. Там има и претенции – да не бъде тъжно, да бъде весело. Те тази кибритопродавачка после я допуснаха. Те иначе децата през социализма – щастливи и радости. А те са щастливи, защото отиват да гледат 20 минути театър, а след това чакат Дядо Коледа да раздава подаръци. А ние какво, да ги разплакваме с бедните негърчета, които нямат какво да ядат, ли?

Яна Цанкова
и Михаил Байков
Yana Tzankova and
Mihail Baykov

Михаил Байков. Казваш, че режисьорът и драматургът вървели ръка за ръка. В това ли се крие успехът: че в близкото и не толкова близко минало е имало много тясна връзка между драматург, режисьор и художник, което от своя страна развива кукления език?

Яна Цанкова. Чак такава огромна връзка не е имало, но имаше хора, които освен да пишат детски работи, нямаше възможност да пишат друго. Нали разбираш? Да се пише за деца по онова време беше чиста работа. Не те пипат. И в този смисъл имаше автори, които що пък да не напишат една детска пиеса. Сега това го няма.

Никола Вандов. Гледала си и спектакли за възрастни, със сигурност „Съкровището на Силвестър“. Тогава смятала ли си, че кукленият театър за възрастни има своите основания?

Яна Цанкова. Абсолютно! Още тогава смятах, че там е истината, чрез която можеш да влезеш в голямата битка. Там можеш да доказваш, там има повече място за фантазията ти, за уменията ти, за театралното ти мислене. И изобщо аз обичам кукления театър за възрастни, не кукления театър за деца. Въобще смятам, че децата могат да се лишат от онези жълти книжки и да им дадеш голямата литература... Както са чели аристократите едно време и никак не са страдали от това. Няма зайченца бели, които подскочат в теменужки... Страдаме от прекаленото пудрене и съобразяване с възрастта – пък какво ще разбере 2-годишното, пък какво 3-годишното, пък психология... А бе да иде да играе голо на ливадата и да си вземе под ръка големия автор и ще го разбере. Какви са тия лигавения и глупости и целият социализъм мина в това как ние най-хубаво възпитаваме децата от целия свят, щото им правим куклен театър за деца.

Михаил Байков. Тоест според теб кукленият театър е преди всичко за възрастни?

Яна Цанкова. Така се е родил! Кое е за деца? На Братя Грим пише „Hausmärchen“ – вечерни

приказки. Събират се покрай огъня семейството и някой разказва – децата слушат. Никой не се съобразява, че има деца. Твърдя, че нищо не е било за деца. Понякога ми казват: „Направи „Малкият принц“, ама го придърпай за деца“. А бее, как ще направиш „Малкият принц“ за деца, бе? Има деца, които никога няма да разберат Малкият принц, както и възрастни, които никога няма да го разберат. Има деца, които, а да им започнеш „Малкият принц“ и им се откача ценето. Но децата не са толкова еднакви. Има си и такива, и такива. Направете си статистика. *Колкото по-лошо е представлението, толкова по-дълго се играе.* Вижте в кой театър се играят стари пиеси, никога не адмирирани, никога не награждавани, но и до ден днешен „Трите прасенца“ си се играят. Най-кофтите представления се играят най-дълго.

Михаил Байков. Как си го обясняваш?

Яна Цанкова. Ами това е всеядната публика. За деца е лесно. Шумели децата. Те не винаги шумят, защото не е хубаво. Шумят, защото се вълнуват. И учителката вика: „Шшшт, никой да не се смее!“ Едно време така ги вкарвах в салоните. Какво им пречи на децата да гледат спектакли за възрастни? ... Жорето Костов ни докара в Пионерския дом Мара Пенкова – една пълна. Почна да говори. Беше с кожено палто, което наметна. Той седеше до нея и непрекъснато я наметваше, но тя разправяше нещо, май за Русия, ей-така с много жестове като мен. Много я обичам. Обичам я, защото е ипотекирала жилището си за театъра и е имала особено отношение към дисциплината. Една страшно емоционална и не се страхуваше, че говори пред деца. Споменът ми е за едно много искрено, много адресирано поведение. Много хубава беше Мара Пенкова.

Никола Вандов. Преди да дойдеш в София освен в Пловдив, правиш постановки в Ямбол и Бургас...

Яна Цанкова. Правя, правя... Това не са постановки, които съм искала да направя. Това са постановки, които те са искали да им направя. Това добре. Но имаше и такъв случай. Директорът на Варна Йордан Тодоров казва: „Искам да дойдеш, Яна, и да поставиш“. Тогава това ставаше със заповед. Отишли, говорили с Бело. Няма зает-незает. И Бело казва: „Отиваш във Варна“. Така могат и да те насилят да направиш нещо, което не искаш. Така повторих „Храбрият оловен войник“ по Андерсен. А Йордан Тодоров ме кани, не за друго, а за да натрие носа на Злати.

Никола Вандов. Кой те покани в София?

Яна Цанкова. Борислав Кръстев, който си беше взел за главен режисьор Петър Александров, който не се изяви много, но дойде в Пловдив да ме помоли да пренеса едно, че много го загазили. Атанас Илков и той седеше там на щат. Не беше правил нищо от не знам кога. Вече като дойдох, успоредно с това отидох и във ВИГИЗ. Николина ме изнасили да ставам учителка.

Никола Вандов. Доколкото си спомням никога не си работила с Иван Цонев. Това съзнателен избор ли е?

Яна Цанкова. Не, не съм. Не е съзнателен избор. Мисля, че един-два пъти сме се уговарили, но той пък вземе, че замине или не знам какво, но аз нямам чувство, че съм го избягвала. Приятели сме по линия на това, че... Виж, тези ужасни художествени съвети, които имаше, на които се приемат скици. Ами там сме трима, които разбираме от скици. А всичките 20 души се изказват. То не е лесно от скица, чел не чел пиеска, да си го представиш в обем, да си представиш онези насочващи думи, които, ако има готин режисьор, ще бъдат казани...

Никола Вандов. Вие тримата сте режисьори по това време – Александров, Илков и ти?

Яна Цанкова. И Кирякос.

Той идва по това време. Понеже като дойдох вече във ВИТИЗ, ама не бях напуснала Пловдив, този Кръстев искаше да ме цица да направя пак нещо, една пиеска... Нищо, викам му, няма да ти направя, защото ти щеше да ме назначиш, а не ме назначи. А Атанас Илков се разхождаше из града и разправяше: „Ето, аз ще напусна театъра в София, да дойдат млади хора – Яна, Кирякос“. Кое не стана. Като му казах на Кръстев, че няма да направя нищо на хонорар и той на бърза ръка ме назначи. Тогава направих „По заповед на шуката“. На мен ми беше хубаво в Пловдив. Тук, в София имаше лоша слава театърът, защото се караха млади и стари. Но вече имах и дете, и ВИТИЗ и нямаше как да съм в Пловдив.

Никола Вандов. Увличаше ли те педагогиката?

Яна Цанкова. Не! Не ме увличаше. Насилиха ме.

Никола Вандов. Твоите преподаватели как посрещаха изявите ти?

Яна Цанкова. Николина винаги ме е обичала, винаги ме е харесвала. Илков не. При Николина съм отивала да споделя какво ще правя. Имам желание да разкажа нещо и тя се хващаше за главата и казваше: „От най-трудното това ли реши да хванеш?“

Никола Вандов. Ти по член 9 ли получи званието „режисьор“?

Яна Цанкова. Да, понеже имам награда от Национален преглед. Ама аз се явявах и на изпит да следвам режисура в Чехия. И съм единствената, която взема нужната бележка. Заминала съм септември/октомври, поседях какво поседях и заминах за Ленинград, а от там с Илков се при-

Яна Цанкова,
Автопортрет
Yana Tzankova,
Self-portret

брахме. Но те не можах да разберат в кой курс да ме запишат и понеже не си дадох много зор, а последвах тогава и събитията в Чехия. Бях извънреден студент – влизах и тук, и там. В Чехия гледах много драматичен театър.

Михаил Байков. Имаше ли някакво сътресение за теб, когато дойде в София?

Яна Цанкова. Не. Какво сътресение. Освен това аз не идвам коя да е? Аз идвам с вирнат нос, не влизам през задната врата. Аз им идвам като конкуренцията.

Михаил Байков. Разкажи ми за „Трагедия за Макбет“, как решихте да го направите?

Яна Цанкова. Много ми беше хубаво да го правя. Там – като на палитра на кукления театър, бяха всички възможни кукли – маски, маршонетки... На мен ми дай, Мишо, голяма сцена.

Да я пълня. Аз такива хора дето дошли с куфарчето... Много мило, но аз обичам сцената да е пълна, да не можеш да видиш всичко. В мое представление можеш някои неща да не ги забележеш. Макбет беше такова представление. Беше много тежко – със стари практикабли, без микрофони, много тежко за строеж, трудоемко. Дадох текста на сценична група – трима-четирима, и им викам: „Момчета, тука се прави сериозна работа, прочитате пиесата, влизате в контекста на нещата и работим“. Бяха много впечатлени, знаеха първи пиесата наизуст. Знаеха повече от артистите за представлението. Казвах им, че не искам да ги виждам без ръкавици. Много общувах с тях. Това ми е един от най-големите подвизи като организация – правенето на този спектакъл. Смятам, че Шекспир много поддава на куклен театър. Бих на-

правила всички трагедии на Шекспир.

Михаил Байков. Имаш ли в творческата си кариера представление, с което най-много се гордееш, което ти е най-любимо?

Яна Цанкова. Последното. Най-много се гордея с последното, докато не дойде новото. Ще се гордея ами, какво да го правя. Най-любими са ми от последния ми цикъл, след като ме изпъдиха от Централния куклен театър и бях, както се казва, свободен артист. Тогава действително правех онова, което искам, с когото го искам и както го искам, според условията. Не могат, разбира се, да ми докарат Марлон Брандо... Аз съм от хората, които са направили много представления за възрастни, но имам и представления, които се играят 1-2 или 3 пъти. Премиера, хоп – на фестивал. И край.

Михаил Байков. Защо така?

Яна Цанкова. Има 100 причини. Много трудно е да се намери публика. Дечицата лесно се вкарват, ама възрастните. Освен това и технически са сложни... Знаем го, казвам го на директорите, а те: „Ти само ела!“

Никола Вандов. Един интимен въпрос. Свободно и осъзнато ли е решението ти повече да не поставяш. Липса на нови идеи ли е това, съзнание, че каквото си имала да казваш, си го казала и вече не искаш да се повтаряш? Или предпочитане да рисуваш?

Яна Цанкова. Мисля си, че имам яснота какво е куклен театър. Нямам вече любопитство, нищо, че нещо мога да видя за пръв път. Аз мога да го предположа, мога да си представя, че и така може да стане. Не е като да не допускам изненади, още повече, че има и нови технологии и изкуството върви в тази посока. Хората днес не правят скулптура, правят инсталация. Че то в инсталацията половината е театър, бе. Отваря се една врата, която преди 20 години не я бяха отворили. Мъката ми е за това, че на мен би ми било интересно да опитам новите технологии. Би ми представлявало интерес. Но това не е различното. Не те правят театъра. Аз съм от тези хора, дето не приемат, че ние обслужваме народа. Не, обслужвам себе си, своите си желания. Освен, че се наситих, имам и умора, чисто физическа. Една постановка изисква много от здравето ти. За моята кариера съм започнала твърде рано и то с тежка режисура, с фестивали...

Никола Вандов. Сигурна ли си, че това е крайно решение?

Яна Цанкова. Нищо не може да бъде крайно, но в интерес на истината имах едно захванато нещо, което прецених, че ще го провалят организаторите на акцията и по-добре аз да го спра. Изисква се много помощ от директорите, когато се правят големи неща като „Макбет“, например.

Никола Вандов. Сънуваш ли, че поставяш куклен театър?

Яна Цанкова. Непрекъснато сънувам, репетирам, ходя по фестивали, събираме се – мъртви, живи и здрави.

Никола Вандов. Само стари спектакли ли сънуваш или въображението ти гради и нови?

Яна Цанкова. Обикновено са стари, нови сънувах преди, докато репетирах. Всичко сега са стари и то не са тези, красивите сънища. Сънувам с битовата мъка. Тръгваме на някъде, на фестивал, пък багажа го няма, пък артистът болен, пък аз ще го замествам... Всичките ми сънища са „актьор в беда“ или „режисьор в беда“, но и много сънувам фестивали. Все накрая разбирам, че не е премиера, а фестивал.

Никола Вандов. В творческата ти биография, помагала ли ти е критиката. Да ти посочва някакви неща? Подкрепяла ли ти е?

Яна Цанкова. Още във ВИТИЗ имах много хубави отношения с театроведите. Седяхме заед-

но в часовете. В часовете по рецитация имаше неща, които не разбирах, и те ми ги обяснявах. Но мисля, че растях по-бързо от това, което те се опитвах да ми обяснят. Нямах база за разговор. Изгубих моята представа, че ще правя куклен театър, велики неща, че те ще участват... Така си го представях. Много бързо видях, че няма смисъл. Не че няма да го прочета, когато напишат нещо, да се съглася или не, но то нямаше нивото, от което имам нужда. И до ден днешен така мисля.

Михаил Байков. Какво си казваш, когато гледаш куклен театър днес. Какъв диалог водиш с него?

Яна Цанкова. Избягвам да гледам. Последно Кирякос ме покани да гледам „Авеню Q“, но не отидох.

Михаил Байков. Мислиш ли, че кукленият театър днес е по-лош от онзи, който вие сте правили?

Яна Цанкова. В никакъв случай не мисля, че той е по-лош от театъра по мое време. Такъв е, какъвто може да бъде. Не понасям хора, които си мислят, че от тях започва всичко. Вратите се отварят, нещата преливат, падат, вдигат се.

Михаил Байков. Нямах усещането, че е в криза?

Яна Цанкова. А бе в криза е, ама кога не е бил в криза? Не е бил, когато са взели с „Петя и вълкът“ наградата в Букурещ. Оттогава натам сме все в криза. Театърът се мени. Естествено не аз съм човекът, който ще каже какъв трябва да бъде. Ако може само да е хубав. Да няма халтура.

Михаил Байков. Да не питам кое е халтура в кукления театър?

Яна Цанкова. Халтура е, когато идват някакви хора, правят нещо на бърза ръка и си отиват, защото било за деца. *Халтура е, когато не изчерпиш всичко, на което си способен.*

Никола Вандов. Халтура ли е да повтаряш свои постановки в друг театър?

Яна Цанкова. Зависи. На времето, когато правех „Шестте пингвинчета“, за да платим оригинална музика на Петър Ступел, трябваше да я платят двата театъра, в Бургас го правих с плоски кукли, в Пловдив го правих с марионетки. По мое време имаше и имена, които спекулативно изпълваха Балканския полуостров с една и съща пиеса.

Михаил Байков. Яна, има ли нещо, за което съжаляваш, че не си поставила?

Яна Цанкова. Обикновено това са неща от западноевропейската класика или от нашето наследство. Но само като заглавие да се споменеха – Бело не разрешаваше. Защо да не съжалявам, това са естетствени неща.

Никола Вандов. Рисуването удовлетворява ли страстта ти да създаваш нови светове?

Яна Цанкова. Да, то е същото. Само че ги няма тези 50 души, за които да отговаряш. Сам си. Същият процес е, само че няма премиера и

притеснение. Ако искам, мога да ги скъсам. Моят ученик Сашко Бетов, когато дойде у дома и ги видя, вика: „О, Яна, колко театър има в тях!“ Реплики са. Ако имах изложба, бих я нарекла „Реплики“. Но процесът е много близък – измисляш си го, чоплиш си го, правиш си го. Разбира се, аз много обичам артиста, но в общуването с артистите в края на краищата се получава един баланс от радост и от мъка.

Никола Вандов. Добре, че има баланс, а не преобладава мъката.

Яна Цанкова. Не може да преобладава мъката, защото, когато артистът е талантлив, просто е огромна радост. Репетицията с талантлив артист е по-приятна и от премиерата и похвалата на драматурга или критика. Артистите са наивни хора, светят им очите, личи им, че им е интересно. Почват да ходят над земята и това е вдъхновяващо. Задушавам се от кеф. Има смисъл тогава да го гледаш този Божи дар. Когато в театър участваш в такова събитие – велико е. Тежка професия е режисурата и бих казала – не е женска. Работела съм с моя приятел Кирякос Аргиропулос и заедно сме правили театър, ласка се да мисля, че и той ме мисли за приятелка. Това е човекът, на когото, ако му кажа, че ми трябват 500 лева, той ще ги намери и ще ми ги даде. Никога не е ставало нужда, но ако... Нямаме еднакво мислене, не случайно не му се заврях в театъра, но съм го наблюдавала. Ами той е толкова лек, докато накрая не изригне в последните репетиции. Аз пък от първия ден редадни железата, какво ли не... За мен последните репетиции нямат това значение, аз знам от самото начало какво трябват да стане. Не знам, може би той е прекалено артист, а аз съм прекалено рационална. Винаги съм имала в себе си страх какво ще стане. Пита ме, Кольо, одеде защо се отказах? Ами защото вече няма изненада и много рано виждам за какво става дума. Нямам

надежда, нямам изненада... Аз знам, че ще го създам. Затова съм спряла, защото *в младостта има надежда – има очакване на чудото*. Сега знам, че нито ще е чудо, нито ще се изненадам. Знаем, че ще го направя, че ще се излява, но какво толкова? Ще кажат хората: „Това е представление на Яна“. Някак няма измъкване, брато. Нямам страх, че не мога да го направя, защото съм стара.

Никола Вандов. Оптимистични думи за финал?

Яна Цанкова. Оптимистичното е, че в България се раждат талантливи хора.
15.10.2017 г.

Браво!

През 2016 г. на 49-ия международен фестивал PIF в Загреб, Хърватска, спектакълът на Театрална работилница „Сфумато“ „Семейство Замза“ получи следните награди:
Специалната награда на професионалното жури за иновативна сценична адаптация на важни проблеми от съвременното общество — другостта за спектакъла „Семейство Замза“;
Награда за драматургия и режисура за Катя Петрова;
Награда за най-добро актьорско изпълнение, кукловодене и звуково изпълнение за актьора Любомир Желев.
„КуклАрт“ харесва „Семейство Замза“, радва се на наградите и честити (с известно закъснение, за което се извинява) на екипа, воден от Катя Петрова.